

Ein cyf/Our ref: PO/HIDCC/0001/25

Llŷr Gruffydd AS
Cadeirydd
Senedd Cymru
Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

3 Ionawr 2025

Annwyl Llŷr,

Diolch am eich llythyr ar 24 Tachwedd ar ran Pwyllgor Amgylchedd a Seilwaith Newid Hinsawdd y Senedd ynghylch adroddiad y Pwyllgor ar "Adfer safleoedd mwyngloddio glo brig" a'r ddadl ddiweddar. Diolch hefyd am amgáu'r dystiolaeth ychwanegol gan drigolion Margam ac Abertawe. Rwyf wedi rhoi hyn i'm swyddogion i'w ystyried.

Er bod y ddadl ar 13 Tachwedd yn adeiladol, mae'n anochel nad oedd yr amser a ddyrannwyd ar gyfer ein trafodaeth yn ddigon i gwmpasu mater mor helaeth a chymhleth yn llawn. Rwy'n croesawu eich cwestiynau dilynol, a byddaf yn ymateb iddynt yn eu tro fel a ganlyn:

- 1. Fel y dywedais i a chyfranwyr eraill yn y ddadl, mae trigolion wedi mynegi rhwystredigaeth o gael eu trosglwyddo'n barhaus o un corff cyhoeddus i'r llall. Rwy'n cydnabod eich bod wedi esbonio'r llinellau atebolrwydd yn eich ymateb, ond fel y dywedais yn ystod y ddadl, nid wyf yn credu bod hyn yn mynd i'r afael â chraidd y broblem. Os yw preswlydd o'r farn nad yw corff cyhoeddus neu weithredwr y safle yn cyflawni ei rwymedigaethau'n briodol, pa gymorth sydd ar gael iddynt? Dylech gynnwys yn eich gwybodaeth ymateb am bob un o'r cyrff sy'n rhan o'r broses.*

Os oes gan breswylwyr bryderon ynghylch sut mae safle'n gweithredu, y pwynt cyswllt cyntaf fyddai gyda gweithredwr y safle naill ai'n uniongyrchol drwy eu pwynt cyswllt cyhoeddedig neu drwy'r pwyllgor cyswllt ar y safle. Os na fydd hynny'n datrys y mater, gall y preswlydd gwyno i'r corff cyhoeddus perthnasol.

Y corff perthnasol fyddai pa bynnag sefydliad sy'n gyfrifol am orfodi'r ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â'r mater o bryder.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Mae'r datganiad hwn yn cyflwyno gwariant y GIG yn ôl rhaglen ofal ar sail y cyflwr meddygol y mae'r gwariant yn ymwneud ag ef.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae gan yr Awdurdod Adfer Safleoedd Mwyngloddio (yr Awdurdod Glo gynt) rôl yn rheoli hawliadau difrod ymsuddiant ac mae'n darparu gwybodaeth am weithgareddau cloddio glo, materion a gedwir yn ol i Lywodraeth y DU. Dylid derbyn cwynion am y gwasanaeth y mae'r awdurdod yn ei ddarparu i gwsmeriaid drwy ei weithdrefnau cwynion yn y lle cyntaf. Os yw'r mater yn ymwneud ag ymsuddiant tir, yna gellir mynd a'r achos i'r Ganolfan Datrys Anghydfodau yn Effeithiol neu Dribiwnlys Tir. Dylid cyfeirio materion gwasanaeth cyffredinol at Aelod Seneddol y preswlydd a all gyfeirio'r mater at Ombwdsmon y Senedd a'r Gwasanaeth Iechyd.

Ar gyfer materion sy'n ymwneud â dŵr yn gollwng, cronfeydd dŵr, dyddodion gwastraff, cwmpo coed neu darfu ar fywyd gwyllt, gellir codi'r rhain gyda Cyfoeth Naturiol Cymru. Unwaith eto, dylid adrodd am broblem o wasanaeth cwsmeriaid gwael i weithdrefn gwynion y sefydliad yn y lle cyntaf ac yna eu cyfeirio at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Mae'r awdurdod lleol yn ymdrin â'r rhan fwyaf o faterion eraill, sef, ar wahân i'r parciau cenedlaethol, yr awdurdod cynllunio lleol yn gorfodi amodau cynllunio, awdurdod priffyrdd yn rheoli'r ffyrdd, corff iechyd yr amgylchedd yn ymchwilio i sŵn, llwch, arogleuon a chwynion am ansawdd aer a phroblemau diogelwch cyhoeddus cyffredinol. Ar gyfer materion sy'n ymwneud â gwasanaeth cwsmeriaid gwael, gweithdrefn gwynion yr awdurdod lleol yw'r cam cyntaf a ddilynir gan atgyfeiriad at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Mae'r cyrff cyflawni hyn wedi cael y rôl o orfodi'r rheolaethau rheoleiddio ar safleoedd mwyngloddio. Yn aml, mae ganddynt ddisgresiwn ar sut y gwneir hyn ac ni ellir herio rhinweddau'r penderfyniadau. Fodd bynnag, os yw preswlydd o'r farn bod penderfyniad a wnaed gan gorff gorfodi yn weithdrefnol anghywir neu fel arall yn anghyfreithlon, gall wneud cais i'r Llysoedd am adolygiad barnwrol o'r penderfyniad ond dylent ofyn am gyngor cyfreithiol eu hunain cyn gwneud hynny.

Mae gan Weinidogion Cymru bwerau wrth gefn mewn meysydd fel cynllunio, sy'n galluogi trigolion i ofyn i Lywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhai amgylchiadau cyfyngedig. Ni all Gweinidogion Cymru wyrdroi penderfyniad awdurdod cynllunio lleol ac eithrio pan fo ymgeisydd yn apelio ar sail benodol. Os nad yw cais cynllunio wedi'i benderfynu eto, gall "alw y cais i mewn" i'w benderfynu yn lle'r awdurdod cynllunio lleol. Gellir gofyn iddo hefyd arfer ei bwerau gorfodi wrth gefn, ond dim ond mewn amgylchiadau eithriadol y byddai'n gwneud hyn.

2. Sut mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu dyrannu'r cyllid o £25 miliwn ar gyfer diogelwch tomenni glo gan Lywodraeth y DU?

Bydd y £25m yn cael ei ddyrannu drwy'r cynllun Grant Diogelwch Tomenni Glo presennol. Gall Awdurdodau Lleol a Chyfoeth Naturiol Cymru wneud cais am gyllid drwy'r cynllun. Bydd unrhyw dirffurf sy'n bodloni'r diffiniad y cytunwyd arno o domen nas defnyddir yn gymwys i'w ystyried. Bydd dyraniadau drwy'r cynllun yn cael eu blaenoriaethu yn ôl risg a byddwn yn parhau i weithio gyda'n partneriaid statudol i nodi pa safleoedd y mae angen i ni eu blaenoriaethu.

3. Dywed Papur Gwyn Llywodraeth Cymru ar Ddiogelwch Tomenni Glo, "I gefnogi'r rhaglen diogelwch tomenni glo, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo £44.4 miliwn dros y tair blynedd nesaf i gefnogi awdurdodau lleol i wneud gwaith cynnal a chadw ac adfer ar domenni glo". Yn sgil hyn, pa mor fodlon ydych chi â'r swm o £25m a ddyrannwyd gan Lywodraeth y DU?

Rydym wedi dyrannu tua £65m i awdurdodau lleol, Cyfoeth Naturiol Cymru a'r Awdurdod Adfer Pyllau Glo (yr Awdurdod Glo gynt) ers 2020 i ymgymryd â gweithgareddau allweddol i gefnogi rhaglen diogelwch tomenni glo Llywodraeth Cymru ac yn ddiweddar ymrwymwyd dyraniad pellach o £12m ar gyfer 2025 – 26 yn y gyllideb ddrafft. Yn y cyfamser, mae'r £25m a ddyrannwyd gan Lywodraeth y DU ar gyfer un flwyddyn ariannol (2025-26) ac mae yn ychwanegol i'n hymrwymiad ni. Mae hyn yn golygu newid sylweddol yn lefel y buddsoddiad tuag at sicrhau bod ein cymunedau tomenni glo yn ddiogel. Blaenoriaeth uniongyrchol Llywodraeth Cymru nawr yw sicrhau y gallwn gyflawni'r dyraniad hwn o fewn yr amserlen a roddir ac o fewn yr adnoddau presennol sydd gennym yng Nghymru. Blaenoriaeth hirdymor fydd meithrin y capasiti hwn o ran adnoddau (byddaf yn manylu ar hyn ymhellach yn fy ateb i gwestiwn 5) a byddwn wrth gwrs yn parhau â'n trafodaethau gyda Llywodraeth y DU ar anghenion cyllido yn rowndiau yr adolygiad gwariant yn y dyfodol.

4. A allwch roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am drafodaethau a gawsoch gyda Llywodraeth y DU ynghylch yr angen am gyllid pellach ar gyfer diogelwch tomenni glo?

Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn glir erioed bod angen rhaglen barhaus o fuddsoddi ar domenni glo, ac na allwn ac na ddylem wneud hyn ar ein pennau ein hunain. Mae hwn yn bwynt y bûm i a'm cydweithwyr yn y Cabinet, yn y gorffennol a'r rhai presennol, wedi'i godi gyda Llywodraeth y DU ers sawl blwyddyn. Cododd Prif Weinidog Cymru y mater hwn yn uniongyrchol gyda Phrif Weinidog y DU yn ystod eu trafodaethau cynharaf ac fe gododd y mater eto gyda Phrif Weinidog y DU yn ystod cyfarfod cyntaf Cyngor y Cenhedloedd a'r Rhanbarthau ym mis Hydref. Mae cyllideb ddilynol yr Hydref y Canghellor yn dangos bod Llywodraeth newydd y DU wedi gwrando ar yr hyn sydd ei angen ar Gymru ac fel y soniais uchod, byddwn yn parhau â'n trafodaethau ar anghenion cyllido gyda Llywodraeth y DU yn rowndiau yr adolygiad gwariant yn y dyfodol.

5. A allech roi mwy o fanylion am "ddull strategol arfaethedig Llywodraeth Cymru o ymdrin â mwyngloddio ac etifeddiaeth ddiwydiannol," gan gynnwys amcanion penodol, llinellau amser ac adnoddau sydd wedi'u cynllunio?

Cyflwynais y Bil Tomenni Mwyngloddiau a Chwareli Nas Defnyddir (Cymru) i'r Senedd ar 9 Rhagfyr. Bydd y Bil yn sefydlu'r Awdurdod Tomenni Nas Defnyddir i Gymru a'i brif amcan fydd sicrhau nad yw tomenni segur yn bygwth lles pobl oherwydd eu hansefydlogrwydd. Nod yr amserlen arfaethedig gyfredol yw i'r Awdurdod newydd ddod i rym ym mis Ebrill 2027.

Unwaith y bydd y mesur wedi'i weithredu, byddaf i a chydweithwyr yn y Cabinet yn ceisio amlinellu ein dull o ymdrin â mwyngloddio ac etifeddiaeth ddiwydiannol ehangach Cymru. Credaf ei bod yn hanfodol ein bod yn yn gweithio gyda Llywodraeth y DU i sicrhau ein bod yn gyd-gysylltiedig o ran y materion hyn - ar y sail hon fy ngham cyntaf yn y flwyddyn newydd fydd ysgrifennu at Ysgrifennydd Gwladol Cymru i ofyn am gonsensws ar ddull y DU gyfan o ddelio â'r etifeddiaeth ddiwydiannol.

6. A wnaiff Llywodraeth Cymru ymrwymo i sicrhau bod datblygiadau arfaethedig ar gyfer adfer tomenni glo yn ymgorffori gwersi a ddysgwyd o safleoedd fel Ffos-y-Fran yn benodol?

Ein polisi cyffredinol ar adfer tomenni glo yw troi'r safleoedd hyn yn asedau buddiol i'n cymunedau. Wrth gwrs, byddwn yn ystyried y gwersi o Ffos-y-Fran fel y byddem ar gyfer unrhyw brosiect adfer o'r fath. Yn y pen draw, bydd yr opsiwn gorau ar gyfer adfer yn dibynnu ar bob tomen unigol, gan gynnwys ei statws perygl a pha mor agos yw at dderbynleoedd sensitif megis cymunedau.

7. *Yng ngoleuni'r cynigion sy'n dod i'r amlwg ar gyfer datblygiadau adfer tomenni glo, pa fodelau ychwanegol sy'n rhannu budd cymunedol fydd yn cael eu hystyried os nad yw perchnogaeth gymunedol yn ymarferol?*

Ni fyddem am drosglwyddo unrhyw atebolrwydd yn y dyfodol am gynnal tomenni glo i gymunedau lleol. Mae cynnal a chadw tomenni yn fater i'r perchnogion/gweithredwyr a hyd yn oed pe byddai'n bosibl cysylltu datblygu buddion cymunedol, nid yw'n iawn i gymunedau orfod talu am adfer yn y dyfodol.

8. *A allwch egluro sut y mae Llywodraeth Cymru wedi ystyried ac adolygu'r angen am newidiadau posibl i MTAN2 (ac unrhyw nodyn cyfarwyddyd neu bolisi perthnasol arall) yng ngoleuni cynigion sy'n dod i'r amlwg ar gyfer datblygiadau i adfer tomenni glo?*

Mae ein polisi wedi'i gryfhau'n sylweddol yn erbyn cloddio glo ers i MTAN 2 gael ei gyhoeddi i'r pwynt lle byddai'r profion cyfiawnhad ar gyfer gwaith cloddio glo newydd bron yn gwahardd cynlluniau newydd. Hefyd, mae Gweinidogion wedi rhoi Cyfarwyddyd Hysbysu ar waith sy'n caniatáu iddynt gael eu gweld ar unrhyw gynigion newydd i gloddio am danwyddau ffosil y mae awdurdodau lleol yn bwriadu eu cymeradwyo. Mae gan Weinidogion Cymru fetu hefyd dros y drefn trwyddedu glo sy'n golygu nad yw'n debygol iawn y bydd gweithfeydd glo brig newydd yn agor. Mae MTAN2 yn ymwneud â datblygiadau newydd yn hytrach na chynlluniau hanesyddol felly nid oes gennym unrhyw fwriad i ddiwygio'r ddogfen o ystyried y polisi cryf a amlinellir ym Mholisi Cynllunio Cymru.

Gobeithio bod yr wybodaeth hon o ddefnydd ichi.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd
a Materion Gwledig

Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs